

Saul

O Saulovi se tvrdí, že byl prvním králem. Podle způsobu jeho vlády bychom ho ale spíše zařadili ještě mezi soudce. Byl to dobrý bojovník. Bojoval proti Filištinům a to dost úspěšně. Filištini - to byl nepřítel velkého formátu. Kdepak nějaké státečky Moábců, Amonců nebo Edomců. To nebyli Midjanité, kteří si nakradli a zase odjeli nazpět. Filištini chtěli ovládnout území natrvalo. A měli k tomu dobrou vojenskou organizaci a hlavně železo.

Když Saul zemi přebíral, nebyla její situace jen kritická, byla přímo katastrofální. Filištinští vojska táhla širokým Jizreelským úvalem až ke střednímu toku Jordánu. Izraelská vojska byla poražena, přestože si na bojiště vzala schránu úmluvy. Ta byla uložena ve svatyni v Šílo, kde vyrůstal a „soudil“ Samuel. Chrám i město bylo také vypleněno. Archeologické nálezy ukazují, kam až Filištini pronikli. Jejich opěrným bodem bylo město Bejt-Šeán, které se nalézalo na strategicky důležitém místě. Odtud pak Filištinci podnikali výpady dále do vnitrozemí.

Všechny izraelské kmeny byly vážně ohroženy. To už se nemohlo řešit spojením pouze některých kmenů. Všichni se museli spojit. A tak se lidé pokusili opět ustanovit za krále moudrého, ale už starého, Samuela. Ten však odmítl a opět upozornil na to, že vládnout nad Izraelem má pouze JHVH. Tady už vidíme poměrně složitý vztah k instituci království. Někteří zdůrazňují **přímou vládu Boha nad svým lidem**. To bylo především v době, kdy král jako vůdce a Boží pomazaný stále častěji zklamával představy lidí. Na druhou stranu tu bylo vědomí, že **národní identitu si lid udrží pouze v jednotě**.

Když si roztrídíme prameny o ustavení Saula za krále podle stáří, dozvíme se toto:

1. **Nejstarší prameny** (1.Sam.11-14 kap.) vypráví o tom, jak Saul zachránil město Jábeš před Amónovci. Choval se tedy jako soudce, který zasáhnul v době nebezpečí. Za krále pak byl vybrán veřejným vyhlášením.
2. **Prameny** (1.Sam.9-10) mají již literární charakter (*byly tedy napsány jako příběh*) a vypráví o pomazání Saula Samuelem a o Saulově úspěšném boji proti Filištinům. Obě tyto starší verze ještě neobsahují nepříznivé hodnocení krále.
3. **Nejmladší prameny** (1.Sam. 7,12,15) vypráví o tom, jak si Izrael žádá krále, protože nechce, aby mu vládli neschopní Samuelovi synové. Lidé jsou seznámeni s nevýhodami království, ale chtějí být jako jiné národy. Král je nakonec vybírán losem. Tady už se ukazuje, jak pozdější situace v království vedla i pisatele k obdivu původní Boží vlády nad Izraelem.

Saul byl tedy pomazán za krále a musíme říci, že uhájil izraelskou samostatnost i za velmi nepříznivých podmínek. Ještě ale nedošlo k organizaci státu, nebyla dokonce ani vymezeny královské pravomoci. Králova družina, to byli jeho vojáci a kamarádi, kteří byli stále s ním. Co Saulovi ztěžovalo život, byl ale jeho zdravotní stav. Trpěl depresí, která ho vedla k zoufalství i nedůvěře, takže nakonec všechny podezříval z toho, že jej chtějí zabit. A právě v této chvíli se na scéně objevil mladý David.

David

David pocházel z jižního **judského** kmene. Své naděje k němu upínali všichni ti, kdo nebyli spokojeni s králem Saulem. Saul byl dobrý voják, ale David jeho vojenské úspěchy daleko překonal. Všichni znají scénu, ve které pastýř David zabil po zuby ozbrojeného Filištince Goliáše kamínkem z praku. Jiné podání sice tento čin připisuje jistému Elkánovi, ale i bez tohoto kousku ukázal David dostatečně své vojenské i organizační schopnosti.

Na rozdíl od Saula si dokázal také získat oblibu u lidí, lásku Saulovy dcery Míkaj a přátelství jeho syna Jónatana. Král Saul se ale cítil opuštěný, propadal depresím a snažil se svého úspěšného vojáka Davida odstranit. David se proto dlouho nerozmýšlel a utekl do hor nad Jordánem (*blízko Mrtvého moře*), odkud vedl svou partizánskou válku zčásti proti Amálečanům, a zčásti pro svou vlastní obživu. Nakonec se dal do služeb krále filištinského města Gatu, který mu přidělil malé město Keilu na jihu Palestiny. Když Filištinci sbírali vojsko k rozhodné bitvě se Saulem, nemusel David nastoupit, protože se Filištinci obávali jeho zrady. Pro Davida to ale bylo dobře, protože bojovat proti bývalému veliteli není lehké. Saul to prohrál na pohoří Gelboa. Zahynul zde Saul i jeho syn Jónatan. To už si David budoval své vlastní malé panství, i když stále teoreticky pod Filištinskou vládou.

Po Saulově smrti jej starší Judova kmene povolali za svého krále. Z královského sídla v Hebronu potom vládl 7 let. Nad většinou izraelských kmenů vládl Saulův syn **Iš-Baal** (kterému se ovšem posměšně říkalo *Iš-bošet = muž hanby*). Za své sídlo si vybral Machanajim za Jordánem. Zdí se, že neměl vládcovské schopnosti svého otce a tak hlavní osobou v království byl jeho strýc **Abner**. Když se ti dva nepohodli, chtěl Abner, Išbaalův velitel vojska, nabídnout své služby Davidovi. Byl však zabit Davidovým vojenským velitelem Jóabem. Zabit byl i Iš-Baal, jehož hlavu donesli vrazi Davidovi do Hebronu. Nejspíš čekali odměnu za svůj čin, ale byly popraveni, aby David ukázal, že s Iš-Baalovou smrtí nemá nic společného.

Představitelé izraelského lidu pak Davida požádali. Aby nad nimi vládnul. David se tak stal **prvním společným panovníkem** nad oběma částmi. Aby měl své hlavní město, které by nepatřilo ani k jedné části, dobyl město **Jébus** (*obydlené Jebusity*) a učinil ho královským sídlem. Jeruzalém měl výhodnou polohu na křižovatce obchodních cest a tak z malého obydlého ostrohu brzy vyrostlo velké město.

David se ovšem nespokojil s dosavadní **organizací království**.

- Především se rozhodl vytvořit **stálé žoldnéřské vojsko**, jehož velitelem byl Davidův synovec Jóab.
- Měl svou **vlastní družinu** (*Krétanů a Filišťanů*), kteří byli oddáni pouze jemu (*taková ochranka*) a nebyli spojeni se žádnou skupinou v zemi.
- Vytvořil **daňový systém**. Proto provedl první sčítání lidu. setkávalo se to s odporem u svobodomyšlných Izraelitů. Na daně měl zvláštní úředníky, písaře a královskou kancelář.
- Dovedl si získat i **kněžstvo** (*na rozdíl od Saula, který s náboženskými představiteli nežil ve shodě*). Na rozdíl od Saula mu tedy bylo povoleno vykonávat některé obřady (*při přenášení schrány úmluvy do Jeruzaléma např. tančil kolem schrány*).
- Došlo k rychlému **hospodářskému vývoji**, což dokazují i archeologické vykopávky. Ještě nenajdeme křiklavé sociální rozdíly jako později.
- Úspěšná byla i jeho **zahraniční politika**
 - **Filišťinci** byli několikrát poraženi a stáhli se (*David měl dost rozumu, aby si je nechtěl úplně podrobit*)
 - Podrobil si ale menší národy: **Moábce, Amónovce, Edómce**
 - Držel na uzdě **Aramejce** a navázal přátelství s jejich protivníkem **Hamatským králem**.
- **Královský palác** žil z:
 - **výnosů královských statků** (*podle bible vynášely dost*)
 - **z válečné kořisti** (*která vzhledem k množství válek, byla také slušná*)

Bible však nezatajuje ani **nesprávné Davidovy činy**:

- **Upřednostňoval svůj Judský kmen**
- **Připravil o život všechny Saulovy potomky**. Saul kdysi porušil smlouvu, kterou s Gibeoňany uzavřeli jeho předkové. Když potom vypuklo v Gibeji dlouhodobé sucho, žádali obyvatelé města vydat Saulovy potomky, aby jejich popravou usmířili bohy. Takové představy tehdy lidé měli. A David jim je vydal, až na Jónatánova syna Mefibošeta, který byl chromý a podle tehdejších představ se tedy nemohl stát králem. David ho zahrnul přepychem svého paláce, ale celý život ho měl raději pod dozorem.
- Chtěl se **oženit s vdanou ženou** Batšebou, a tak jejího muže nechal poslat do přední linie, aby tam byl zabit.
- Z toho, že měl David více manželek a s nimi více synů, vzniklo později mnoho sporů o to, kdo bude po Davidovi králem. Vypráví o tom původně samostatné dílko, které bylo zahrnuto do 2. knihy Samuelovy. Toto **harémové intrikování** často zasahovalo do politiky. Díky němu se dostal na trůn Šalamounův syn od Batšeby - **Šalamoun**.

Poprvé v dějinách Palestiny, byla vytvořena říše, která sjednotila celou tuto oblast pod jedním domácím panovníkem. **Stará tradice** vyzvedá válečné úspěchy a státnickou schopnost Davidovu. **Pozdější tradice** chválí spíše poslušnost vůči božím příkazům a zbožnost, která je vyjádřena v mnoha žalmech (*Ovšem ne všechny žalmy připisované Davidovi, David skutečně napsal. Jsou to spíše výtvary královských básníků*). Pozdější Davidovo hodnocení spíše ubírá Davidovu obrazu na živosti a předkládá nám ho jako vzor a ideál. Ostatně je mnohem těžší správně a spravedlivě vládnout, než skládat zbožné modlitby. Davidova říše navždy zůstala ideálem izraelské říše.

Davidovo království se podařilo historikům datovat asi do doby **1000-960 př.n.l.**

Společné království

Kmeny Jákobovy, které přišly ze severní Mezopotámie a **izraelské kmeny**, které připutovaly z Egypta spolu vytvořily velmi volné společenství, které si navzájem pomáhalo při boji s nepřátelskými národy. Spojovala je **víra v Boha JHVH** a **Desatero**, jakožto základní ústava. Zřejmě k nim určitým způsobem patřily i některé **kmeny v Zajordání**, které se ovšem nezúčastnily všech společných akcí Souručenství. Také **jižní judské kmeny** zřejmě se Souručenstvím spolupracovaly. Spojovala je totiž společná víra v Boha JHVH.

Největší nebezpečí pro tyto kmeny znamenaly útoky Pelištejců. Nešlo totiž jen o loupežné případy, ale **Pelištejci** chtěli Kenaán trvale ovládnout. Měli k tomu dobrou vojenskou organizaci a hlavně monopol na výrobu železných zbraní. Tehdy se spojily všechny kmeny Souručenství pod vedením Saula. Jeho boje nebyly pouze úspěšné, ale postup Pelištejců přeci jen zastavil. Saul je označován již jako první král, ale jeho postavení odpovídalo spíše kmenovému vůdci, který býval volen pro své mimořádné schopnosti.

To už v celém společenství sílil požadavek na vytvoření státu, kterému bude vládnout skutečný král, tak jak tomu bylo u okolních národů. Prvním takovým králem byl zvolen **David**. Nejprve vládnul pouze judským kmenům z Chebronu, ale po 7 letech byl požádán i představiteli severních kmenů, aby nad nimi vládnul. Vytvořil se tak společný stát kmenů na jihu i na severu. Hospodářství prosperovalo, růst životní úrovně ukazují také archeologické vykopávky z této doby: domy se staví stále pevnější, keramika je ozdobnější, objevují se předměty dovezené ze zahraničí. Království mělo také dobré vztahy se sousedy a díky některým starým dokumentům jsme schopni poprvé určit letopočet pro kralování Davida a jeho syna **Šalamouna**. Takový rozkvět a jednotu už izraelský národ nikdy nezažil a proto je pochopitelné, že jsou oba králové v bibli opěvováni jako vzory spravedlivých a moudrých králů.

Společný stát existoval asi 80 let a po jeho rozpadu žila vedle sebe dvě samostatná království: severní a jižní. **Jižní království** bylo mnohem chudší a hospodářsky méně vyspělé, ale za to mělo přirozenou ochranu svého území v podobě vysokých hor. Také postavení krále zde bylo pevnější a král byl stále vybírán pouze z Davidových potomků. **Severní království** mělo kromě zemědělství a pastevectví rozvinutý také obchod a řemesla, ale jeho území bylo snadno napadnutelné. Také králové se zde střídali mnohem častěji a při státních převratech byl často vyvražděn celý rod starého krále.

Rozdělená království

Obě království spolu občas válčila, občas spolupracovala. O tom už dostáváme poměrně konkrétní historické údaje v knihách Samuelových, Královských a v knihách Kronik, ve kterých jsou zpracovány staré královské archívy. Také Egypt se vzchopil po invazi Mořských národů a začal se starat o obě království, jako místa svého vlivu. V Mezopotámii zase začala sílit Asyrská říše, která se vydala na západ podmaňovat si okolní národy. Roku 722 př.n.l. dobyl asyrský král Salmanasar hlavní město Severního království - Samaří. Elitu národa odvedl do Asýrie a místo nich přivedl obyvatelstvo z jiných částí své rozsáhlé říše. Tito noví obyvatelé se brzy spojili s původními Izraelity a převzali část jejich náboženské víry. Judští jim říkali **Samaritáni** a opovrhovali jimi pro jejich zkomolenou víru. Odvedené izraelské obyvatelstvo se v Asýrii rozptýlilo a již nikdy se do své vlasti nevrátilo.

Judské království zůstalo osamoceno. Než na ně ale mohli Asyřané zaútočit, sami podlehli Babylónské říši. Ta po několika letech vystřídala Asýrii v jejím panství na Předním Východě. Podmaněné státy musely odvádět vysoké daně a pokud platit odmítly, konala se proti nim trestná výprava z Babylónie. Takový osud postihl i Judsko, jehož hlavní město Jeruzalém dobyl poprvé r.597 př.n.l. babylónský vojevůdce Nabuchodonozor. Odvedl elitu národa do vyhnanství a dosadil v Jeruzalémě krále Sidkijáše, který slabil pravidelně platit vysoké daně. Ovšem ani nyní nebylo Judsko věrným poddaným a připojilo se k proti-babylonské koalici vedené Egyptem. Nabuchodonozor tedy přitáhl k **Jeruzalému r.586 př.n.l.** podruhé a tentokrát jen nejenom dobyl, ale i vyplenil a rozbořil chrám i hradby.

Babylónský exil

Judští zajatci však byli zajatci jen podle jména. V Babylónii se jim nežilo špatně. Mohli obchodovat, vlastnit domy, zastávat úřady ve státních službách. Měli také rozsáhlou náboženskou samostatnost a vlastní kněze, kteří je vedli. Právě babylónský exil byl největším zlomem ve vývoji národa. Do té doby bylo běžné, že bůh vítězného národa zvítězil i nad bohem podrobeného

národa. Bylo běžné, že pokud byl národ přesídlen, začal ctít bohy své nové země. A Jidsko bylo poraženo a dokonce přesídleno daleko od své Zaslíbené země. Přesto stále ctílo svého Boha JHVH. Přestalo platit, že národ má svého boha, ale že Bůh JHVH má svůj vyvolený národ. Tak učili proroci ve vyhnanství své spoluobčany: že každý je zodpovědný za své činy, že je nutné znát smlouvu s Bohem a Desatero a hlavně podle nich žít. Právě ve vyhnanství se začaly opisovat dosud existující knihy proroků i příběhy předků. Právě tady se **utvářel již skutečný Boží lid**.